

oktober 2020, prijs € 10,95

voetbaltijdschrift voor lezers

www.hardgras.nl

HARDGRAS

N°134

De Kuip, het rood en het wit

Willemijn van Dijk - Familie Feyenoord

Arjen Fortuin - Johan Derksen

David Winner - Arie Haan

Frank Heinen - Ghislaine Maxwell

en nog veel meer

ambo | anthos

NUMMER 134

In juni 2018 reageerde de historica Nadia Bouras op een tweet van het toenmalige Tweede Kamerlid Han ten Broeke (VVD). Hij schreef: ‘We gaan niet toestaan dat achterlijke gewoonten uit het Midden-Oosten (geweld en intimidatie van andersdenkenden en ongelovigen) hier wortel schieten.’ Bouras reageerde: ‘Hallo Han ten Broeke, als je die landen in het Midden-Oosten zo achterlijk vindt, waarom doet de regering onder leiding van de VVD er gretig zaken mee?’ Ten Broeke trok daarop haar docentschap aan de Universiteit van Leiden in twijfel. ‘Bent u werkelijk universitair docent?

Aan mijn oude Alma Mater? Pfiew.’

Twee dagen daarop de gebruikelijke slappe excuses.

In een *Volkscrant*-interview zei Nadia Bouras dat ze had gedacht: ‘Kom maar op, motherfucker.’ Wij dachten, heel primitief misschien, wie zo reageert heeft vroeger op straat gevoetbald. We belden haar op en ons instinct bleek te kloppen. Nadia schrijft in dit nummer over haar glanzende carrière in de straten van De Pijp.

In onze nieuwe podcast hebben we de familiechroniek van Willemijn van Dijk over De Kuip en wat daaraan vooraf is gegaan, al uitgebreid bejubeld. En dat doen we hier over de stukken van Frank Heinen, Erik Brouwer, Mark van den Heuvel, David Winner, Judith Spiegel en Arjen Fortuin met zijn briljante analyse van het verschijnsel Johan Derksen. Tevens presenteren wij een jonge ontdekking: Danielle Kliwon en haar *crush* op Karim Benzema.

Hugo Borst
Matthijs van Nieuwkerk
Henk Spaan

*...toen mijn spraakherkenningssoftware Johan Crujff
telkens 'Johan Christ' noemde.*

pagina 91

Requiem voor De Kuip

Als je naast je vader loopt
moet je uitkijken niet in
de mayonaise te trappen

04

Willemijn van Dijk

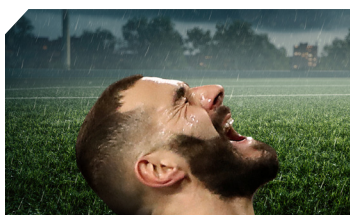

De Weense Stanley Matthews

Een Oostenrijks international
die twee van zijn drie kinderen
romanschrijver zag worden.

72

Erik Brouwer

Een druilerige nazomer- middag

Het meisje van veertien was verloren
toen ze Karim Benzema zag trainen
in de jeugd van Lyon

100

Danielle Kliwon

Geen hogere wiskunde

Arjen Fortuin

16

Vergeten Titanen

Mikko & Daan

26

Van Oxford United tot Jeffrey Epstein

Frank Heinen

28

Niks wondersloffen

Nadia Bouras

42

Bloedkoerier in Corona-tijd

Mark van den Heuvel

18

Voetbal, het zwarte sportschaap van de Filipijnen

Judith Spiegel

62

De Chinese jaren van Arie Haan

David Winner

88

Krijter

Gerrit de Jager

114

**Rec
voor D**

The background of the entire page is a photograph showing a dark, paved surface with a diamond-plate pattern. In the lower-left corner, a brown cardboard box is partially visible. In the upper-left corner, a white, curved structure, likely a stadium roof or seating area, is partially visible. The title 'Quiem De Kuip' is written in large, white, bold letters with a red outline and a black drop shadow, positioned across the top half of the image.

Quiem De Kuip

Een kleine ode aan
een stadion
en een suikeroom

Willemijn van Dijk

*‘Stil en verlaten lag daar het oude knusse terreintje,
waar Feyenoord zijn glorie heeft gevierd.’*

Nee, deze apocalyptische woorden gaan niet over De Kuip. Ze komen uit een krantenartikel van 1937 en gaan over het oude speelveld van Feyenoord (toen nog Feijenoord), de voorloper van het huidige stadion.

Het onvermijdelijke is aanstaande. Afscheid moeten nemen van het mooiste stadion van Nederland, van de trots en hartslog van Rotterdam-Zuid sinds 1937, zal niet makkelijk zijn. Maar het is nog niet zover, denk je misschien. We weten niet eens zeker of het allemaal wel doorgaat. Dat klopt, maar een requiem kun je, in de stijl van Mozart, beter nog bij leven schrijven.

De Kuip. Dat ‘waar je ook mag gaan, je blijft houden van die naam’, dat ongepolijste, betoverende voetbaltheater achter gordijnen van ruw staal, dat groene podium doordrenkt van bijna vijftig jaar ziel en zaligheid.

‘Als je in De Kuip bent en je loopt het veld op dan is dat magisch,’ zei Leo Beenhakker laatst nog op Radio Rijnmond. ‘Coen Moulijn stond erop, Ove Kindvall stond erop.’ Velen delen zijn emoties; want het stadion van Feyenoord is een plek waar gloriejaren zijn beleefd. ‘Als je in een volle Kuip moest spelen, stond je al met twee nul voor,’ gaf ook Johan Cruyff toe. Maar er waren ook tijden van verdriet en teleurstelling – geen Feyenoorder zal beweren dat De Kuip in al die jaren een onneembare vesting is geweest. Maar juist dat, dat in alles verweven arbeidersethos, dat gevoel van sterker door strijd, maakt het alleen nog maar méér een stuk onvervalst Rotterdams erfgoed.

Het is een stadion dat overstroomt van clubliefde, een Kuip tot aan de nok gevuld met verhalen en met geschiedenis. Voetbalverhalen natuurlijk, maar ook familie verhalen. Generaties van Feyenoord-families zoals die van Leo Beenhakker, die zelf in de jaren vijftig ‘als Rotterdamse jongen op achtjarige leeftijd’ aan de hand van zijn vader naar het stadion liep. Vaders met hun zonen (of dochters natuurlijk), families, vrienden hebben elkaar daar omarmd, gezoend, getroost, decennia lang gejuicht en gehuild en gemopperd op die mooie maar zo moeilijke club. Er zijn in Nederland, vermoed ik, duizenden families die zich een echte ‘Feyenoord-familie’ noemen, die rituelen en tradities rond hun clubliefde doorgeven aan de volgende generaties. Samen vormen ze misschien wel de mooiste massa-familie van het land.

Gejuich uit duizend kelen in een zinderende en trillende Kuip behoort ook tot mijn mooiste jeugdherinneringen.

Loop maar door

De hele week hingen ze verwachtingsvol bij ons in de gang, twee rood-witte sjaaltjes. Grote zwarte letters. Feyenoord.

Op zondagochtend sta ik op, sla mijn Feyenoord-dekbed van me af en knip mijn Feyenoord-lamp aan. We moeten meteen na het ontbijt al gaan, want wij hebben meer tijd nodig dan de anderen om bij het stadion te komen.

Sjaals om, auto in. We gaan eerst onze Feyenoord-oom ophalen, die de kaarten heeft. Tante doet open, de rollen Fruitella al in haar handen. Oom Feyenoord gaat keurig in pak en overjas, als altijd. Hij loopt moeilijk, als altijd. Hij heeft wat de volwassenen noemen een 'stijve poot'. Hoe dat komt, weet ik niet. Ik vraag er ook niet naar: ik ben amper tien jaar oud, en in de wolken omdat ik mee mag naar het stadion. Met snoep. Hup, de auto in, naar Rotterdam Centraal.

Het treinritje van Centraal via Blaak naar De Kuip is al een belevenis. Een voorbeschouwing in plat Rotterdams, ruige mannen met ontblote armen en afgezakte broeken, die 'effe gaan kijke hoe De Kuip er bijleg' en maar 'hope dotze er geen kelerezooi van zulle make vandaag'.

Dan is het zover, De Kuip komt in zicht. Uitstappen, bij papa blijven. Een wirwar van benen, politiepaarden, dreiging. De tunnel voor supporters van tegenstanders is er nog niet; als we pech hebben komen we die stroom tegen. Steeds weer al die benen. Allemaal een andere kant op, allemaal haastig. Behalve wij, want het stijve been vertraagt wat. Ook daarom vertrekken we altijd een uur te vroeg.

Door de hekjes, langs de hokjes, dan iets waar ik gek genoeg naar uitkijk: het fouilleren. Ik vind mezelf daardoor namelijk heel groot. Mijn eigen kaartje laten zien, afbuigen naar die ene vrouw op vijf ingangen die daar wortel staat te schieten. Ik ben een beetje teleurgesteld als ze me door laat lopen. Ze zien mijn blonde haren, mijn blauwe ogen. Een klein meisje met een te grote sjaal. Ach weet je wat, loop maar door. De geur van friet en gehaktballen. Oppassen dat je niet in de mayonaise trapt. Bij papa blijven. En dan: omhoog, de stalen trappen op. Iemand voor en iemand achter de Feyenoord-oom, die zich ondanks zijn been onvermoeibaar omhoog sleept. Op het eerste plateauje altijd even stoppen. Even omdraaien. De aanblik van het heilige veld, alsof je uit de duinen omhoogklimt en ineens de zee ziet opdoemen.

Zo dichtbij – van hier kun je de spelers bijna aanraken.

Dan met reuzenstappen over de blauwe kuipstoeltjes omhoogklimmen. We gaan pas zitten als het moeilijke been zijwaarts, half onder het stoeltje onder ons is geschoven. Altijd zitten we tussen dezelfde mensen. Altijd maken ze dezelfde grappen. Altijd kijk ik naar dezelfde behaarde bilspletten, inhaleer ik dezelfde rook van zware shag.

De Kuip zingt, brult, beeft. Het zingen houdt aan tot er een reden is om tot fluiten over te gaan, of juichen.

We kijken, heel het vak veert op zodra het spannend wordt, niemand heeft in de gaten dat ze daarmee het zicht van de man naast ons al ontnemen voordat de aanval goed en wel begonnen is.

De verhuizing

De verhuizing van Feyenoord ligt gevoelig, zoals elke verandering altijd gevoelig ligt. Het ligt gevoelig in Zuid, aan de linkerkant van de Maas, het ligt gevoelig in heel Feyenoord- en voetbalminnend Nederland. En in mijn familie. Want het verhaal van mijn Feyenoord-familie is verbonden met een ander klein meisje dat ooit voor het eerst een speelterrein van Feyenoord betrad.

26 augustus 1917. Een tienjarig meisje loopt over kersvers en geurig gras met een bosje rood-witte bloemen in haar rechterhand. Ze gaat recht op de middenstip af. Ze is doodzenuwachtig, hoewel ze niet alleen is. In haar kielzog lopen haar grote broer Leo en haar vader Jacques. Ze heeft speciaal voor deze bijzondere gelegenheid een prachtige nieuwe jurk gekregen, met een bijpassende witte hoed.

Eén verkeerde stap en ze ligt languit op het gras, het maagdelijk wit besmeurd. Maar dat zal niet gebeuren, ze concentreert zich dapper op haar taak. Over enkele ogenblikken is het zover: dan mag het meisje, dat luistert naar de naam Zus Barzilay, de aftrap nemen van wat nu al de meest besproken voetbalwedstrijd van het jaar is: Feyenoord – Be Quick. Het wordt de eerste wedstrijd op het gloednieuwe speelterrein aan de Kromme Zandweg.

Jacques Barzilay, haar vader, is een man van vele namen. Ome Sjaak, zoals ze hem in de haven ook wel noemden. Of ‘opa dikbuik’, zoals hij thuis werd genoemd. Altijd een bolhoed op en een sigaar in de hand. Hij is een echte havenondernemer, een ijzerhandelaar en een man met geld en connecties. Jacques is ook de Rotterdammer die voetbalclub Feyenoord in 1917 te hulp schiet, als ze in de problemen komen.

Het trapveldje op het Afrikaanderplein, waar de amper tien jaar oude club altijd speelt, is zonder aankondiging door de gemeente gevorderd. Ze gaan er moestuinen en aardappelvelden aanleggen – het directe gevolg van de op dat moment in Europa woedende Eerste Wereldoorlog, die ook in het neutrale Nederland voor voedselschaarste zorgt.

Voedsel moet in de woonwijken worden verbouwd, een noodgreep die nu eenmaal noodzakelijk is. Feyenoord is ineens thuisloos, maar dan is daar Jacques Barzilay. Hij heeft op Zuid nog wel wat grond braak liggen, zegt hij, bij een stel vervallen schuren waar hij gereedschappen en schroot opslaat. Het terrein ligt aan de Kromme Zandweg, vlak achter de laatste huizen aan de Dordtsestraatweg.

En hij maakt het waar: daar aan de Kromme Zandweg laat hij een groter, waardig podium verrijzen voor het steeds populairder wordende

Feyenoord. Eind augustus 1917 is het zover, de openingswedstrijd op het nieuwe sportterrein. De kinderen van Jacques, Zus en Leo, staan inmiddels op de middenstip, tussen kooltjesdief Kees Pijl en kopspecialist Adriaan Koonings in. Zus geeft de bal een schop, de wedstrijd is begonnen. Het nieuwe thuis van Feyenoord is een feit.

Feyenoord groeit in dat ‘rustieke voetbaltheatertje,’ aldus Peter Blokdijk en Boudewijn Warbroek in *Legioen!* Dat is ook niet zo vreemd, want de spelers krijgen niet alleen een goed gedraineerd wedstrijdveld, maar ook een apart trainingsveld en meer. Een clubgebouw, kleedkamers, houten tribunes en een speciale betonnen jongentribune achter het doel, de zogenoemde ‘engelenbak’ voor de schoffies van Zuid.

Voor de mensen aan deze kant van de Maas ging de groei van de club Feyenoord gelijk op met de groei van hun zelfbewustzijn. Dit is de linkeroever, de ‘Boerenzijde’, de wijk waar boeren uit de omgeving van Rotterdam, vooral uit Oost-Brabant en Zeeland (daar komt nog steeds veel Feyenoord-aanhang vandaan), rond 1900 massaal naartoe trokken, op zoek naar werk in de haven. Het is het deel van de stad waar de arbeiderswijken groeiden, het stadsdeel dat achterbleef bij het chique noorden. Juist daar ontstaat een heel eigen wijk met een eigen cultuur, rauw en ongepolijst, zoals we Rotterdam vaak nog typeren.

Al snel blijkt: de nieuwe thuisbasis, met in de jaren dertig plaats voor wel 22.000 mensen, doet de club goed. Jacques is trots en tevreden, want vanaf die eerste wedstrijd zit het steevast vol, bomvol.

De wedstrijden van Feyenoord trekken meer en meer toeschouwers, ze beklimmen zelfs de gevels aan de Dordtsestraatweg om een glimp van het spel op te kunnen vangen. In de annalen van de club lees ik: *Het gebied ten zuiden van de Maas blijkt een voedingsbodem voor succes. Promoties volgen elkaar in rap tempo op en twee weken voordat Feyenoord het 12,5-jarig jubileum viert, zet de club de laatste stap naar de hoogste klasse van Nederland. De arbeidersclub nestelt zich tussen de zogenoemde ‘heerenclubs’, die in die jaren het voetbal domineren. Maar aan die dominantie komt snel een einde: in 1924 – zestien jaar na de oprichting en in het derde seizoen op het hoogste niveau – behaalt Feyenoord voor het eerst in de historie de landstitel. De doorbraak van de arbeidersclub uit Rotterdam-Zuid is een feit.*

Zus en Leo groeien op met dat opgroeiende Feyenoord, dat zich vanaf 1924 met de groten mag meten. Jacques, ‘ome Sjaak’ en nu ook de ‘suikeroom van Feyenoord’, heeft de clubliefdede doorgegeven aan zoon Leo, die rond deze tijd zelf vader wordt. Op 11 november van het jaar 1926 krijgt hij zelf een zoon: Frans Léon Jacques Barzilay. En ook Frans krijgt de clubliefdede met de papepel ingegoten.

Op 24 december 1936, kleine Frans is dan net 10 jaar, wordt hij al lid van Feyenoord. Te jong nog om officiële wedstrijden te spelen, maar hij mag wel trainen, meedoen aan vriendschappelijke partijtjes en toernooien.

Natuurlijk gaat hij zondags graag kijken aan de Kromme Zandweg, op het terrein van opa, maar nog liever speelt hij zelf in het rood-wit, de kleuren die inmiddels de ziel van Rotterdam-Zuid hebben ingekleurd.

***Het regent, maar hij geniet.
Hij kan doelman Adri van Male
bijna aanraken***

Highbury aan de Maas

En die club, waar Frans zo graag speelt, staat intussen niet stil.

‘Door de successen van Feijenoord gloeit heel Rotterdam van trots.’

Feyenoord wordt groot. Te groot. In de winter van 1931 heeft de voorzitter van de club, Leen van Zandvliet, een visioen. In een droom (*Ik heb het! Ik heb het!* roept hij volgens de overlevering bij het ontwakken) ziet hij een nieuw stadion voor zich, symbool voor de successen die Feyenoord letterlijk boven het hoofd zijn gegroeid. Wat Leen voor zich ziet is iets groots, ongekend in Nederland: hij wil een stadion voor wel 65.000 man bouwen.

Natuurlijk is er meteen kritiek, want is zo’n plan financieel haalbaar, en hoe dan precies? ‘Heel lang heeft het bestuur geconfereneerd over de wijze, waarop de zaak moest worden aangepakt,’ lees ik in *De Maasbode* van 28 november 1931.

‘Het spreekt wel vanzelf dat de bouw van een dergelijk grootsch opgezet stadion een enorm kapitaal zou vorderen.’ En in een andere krant, van diezelfde dag: ‘Steeds weer deden zich nieuwe, onvoorziene moeilijkheden voor.’

Gesteggel, eeuwig gesteggel, toen zoals nu. Heden en verleden, hand in hand. Het bleek nog niet zo eenvoudig de neuzen dezelfde kant op te krijgen. Het bleek, ook toen, nog niet zo eenvoudig iedereen warm te maken voor dat nieuwe, grote stadion van de toekomst dat met San Siro, en misschien ook wel met Highbury, moest kunnen wedijveren.

Ondanks de ‘onvoorziene moeilijkheden’ die zich voordeden, werd een nieuw stadion in rap tempo gebouwd. In 1937 was het al zover: de verhuizing van Feyenoord naar de nieuwe thuisbasis. Barzilays terrein aan de Kromme Zandweg zou worden verlaten. Op de dag van de verhuizing lag het oude ‘rustieke voetbaltheater’ er troosteloos bij, schrijft men in *De Maasbode* van 28 maart 1937:

‘Stil en verlaten lag daar het oude knusse terreintje, waar Feijenoord zijn glorie heeft gevierd. Tien mensen, bijna allemaal persfotografen, waren de enigen, die het droeve afscheid bijwoonden. Voor de rest alles kaal, kaal en triestig en troosteloos. Wreed ging de vlag omlaag, als een schrijnend adieu. Toen trok de eerste estafetteeloper zijn trainingspakje uit, klemde het vlaggetje in zijn handen en begon den start. Vijf over half drie was het gedaan met het oude terreintje. De estafette was begonnen en alle overige levende wezens lieten de treurende met zijn verdriet alleen. Langs den weg echter hier en daar hoopjes mensen met glunderende gezichten. En eindelijk, na een pittigen looppas, werd het nieuwe home bereikt. Waar, naar wij hopen, de oude roem weer door nieuwe lauweren zal worden vervangen.’

In dat nieuwe stadion van Feyenoord staat de nu elfjarige Frans Barzilay, net zo opgewonden als zijn vader Leo en zijn tante Zus twintig jaar eerder, klaar op het veld. Samen met andere jonge clubleden vormt hij een erehaag voor de spelers van het eerste elftal, op de laatste meters van de estafette-loop die op het ‘oude knusse terreintje’ van opa Sjaak was begonnen. Het regent, maar hij geniet. Hij kan doelman Adri van Male (clubicoon, hij speelde tussen 1930 en 1940 221 wedstrijden in het Rotterdamse rood-wit) bijna aanraken. Feyenoord – Beerschot F.C. trapt af, het wordt die dag 5-2 voor Feyenoord. Dat hij die eerste wedstrijd van Feyenoord in De Kuip meemaakte, van zo dichtbij, zal hem zijn leven lang bij blijven. De nieuwe lauweren kwamen er, in dat nieuwe stadion. De Trots van Zuid, nog altijd de bijnaam van Feyenoord, treedt buiten de Maasoeveren en groeit uit tot de Trots van Rotterdam. Rechtsbuiten blijkt intussen de plek waar Frans Barzilay zich als jonge voetballer bij Feyenoord het meest thuis voelt. De plek waar hij nog jaren zou door kunnen spelen. Maar dan, midden in zijn tienerjaren, breekt de Tweede Wereldoorlog uit. Van speeltijd bij Feyenoord is voorlopig geen sprake.

Overleven

Het is 1944, even na Dolle Dinsdag. In Rotterdam vindt de beruchte novemberrazzia plaats.

‘Op bevel der Duitse Weermacht,’ luidt de oproep, ‘moeten alle mannen in den leeftijd van 17 t/m 40 jaar zich voor den arbeidsinzet aanmelden.’ En: ‘Op hen, die pogen te ontvluchten of weerstand te bieden, zal worden geschoten.’

Frans is 19 en inmiddels heeft hij de liefde van zijn leven gevonden, Rietje van Dijk. Samen met Rietjes broer wordt Frans bij de razzia opgepakt. Op een of andere manier weet de broer van Riet tijdens het transport te ontsnappen, maar Frans niet, hij komt in '44 in kamp Amersfoort terecht. Even ziet het er heel donker uit, maar Frans zou nog geen twee weken in dat kamp blijven: zijn vrouw Rietje helpt hem ontsnappen. Verkled als meisje weet hij langs de kampbewaarders te glippen. Tot grote opluchting van het thuisfront keert Frans heelhuids terug naar Rotterdam, maar eenmaal thuis volgt nog een zware, zwarte tijd van onderduiken, de hongerwinter doorkomen. Het is overleven tot het einde van de oorlog.

En dan? Als de bevrijding eindelijk is gekomen, lijkt het even of het leven van de twee jonge geliefden, Frans en Rietje, weer mooi kan zijn. Of zij, in de schaduw van de wederopbouw van Rotterdam, zelf ook weer iets kunnen opbouwen. Frans kan misschien zelfs op zondag weer gaan spelen. Maar de Tweede Wereldoorlog is amper voorbij of Frans wordt opgeroepen voor militaire dienst. Hij geeft aan dat hij zich ziek voelt, spreekt de waarheid maar wordt niet geloofd: dat zeggen ze tenslotte allemaal in deze tijd. Niemand wil voor de politionele acties naar Indonesië worden gezonden.

Frans wordt niet beter, maar juist zieker, en komt in een militair hospitaal in Den Haag terecht. Clubblad *De Feijenoorder* spoort alle ‘Feijenoordvrienden’ in een berichtje aan een kaartje te sturen naar ‘soldaat Frans’. En dat doen ze, en nog eens, en nog een keer, maar Frans wordt maar niet beter. Als de koorts boven de veertig graden stijgt en er tuberculose wordt geconstateerd, brengen ze hem over naar een speciaal ziekenhuis in Davos, Zwitserland. Tbc is in deze tijd een nauwelijks behandelbare ziekte, waarvoor uit onmacht ‘gezonde lucht’ en ‘hooggelegen gebieden’ worden voorgeschreven. In 1943 komt het eerste antibioticum tegen tuberculose al op de markt, maar daar kunnen nog maar weinigen van profiteren. Frans in elk geval niet. In Davos blijft hij veel langer dan verwacht. De infectie heeft zijn botten en gewrichten aangetast. Na twee jaar komt het vonnis. Wonder boven wonder zal hij het overleven. Maar om in leven te blijven moeten ze, zoals dat heet, zijn linkerbeen fixeren. Genezen, maar met een volledig stijf been keert hij terug naar Nederland. Frans is 21 jaar oud, en weet dat hij nooit meer zal kunnen voetballen.

Grote amerikaan

1951, we zijn terug in Rotterdam. Feyenoord groeit, ook buiten de stadsgrenzen. Voetbalclub Feyenoord wordt zelfs een nationaal geliefde club; diepgeworteld in het Rotterdamse, maar met fans verspreid over het hele land.

Frans en Rietje pakken de draad van hun leven op en ze krijgen een dochter, Marijke. Enkele dagen daarna bevalt Helene, de vrouw van Rietjes broer (met wie Frans was opgepakt tijdens de novemberrazzia) van een zoon, John. De voetbaltraditie van opa Sjaak houdt stand; ook deze twee kinderen groeien van jongs af aan weer op met de clubliefde.

‘Vanaf mijn vierde ging ik al mee naar het stadion,’ vertelt Marijke. ‘Met een mandje snoep om me zoet te houden.’ Zij is ook degene die me vertelt over het leven van haar vader Frans. Over de oorlog, de razzia, Zwitserland. En het voetbal, altijd weer voetbal. ‘Mijn moeder vond dat hele voetbal maar niks,’ zegt ze. ‘Net als jouw oma trouwens.’ Want Helene, de moeder van haar precies even oude neefje John, is mijn oma.

‘Ze had je vader liever op hockey, maar ja, hij ging liever naar het voetballen kijken.’

John, dat is mijn vader. Hij vond hoe dan ook zijn weg naar De Kuip. Frans reed om de twee weken stipt half twee voor om hem, samen met zijn opa, op te halen.

‘Vanaf dat ik een jaar of 8 was, mocht ik op zondagmiddag samen met mijn opa bij Frans instappen aan de Plantaanweg in Schiebroek, in die grote Amerikaan van hem. Opa met hoed. Bij het stadion mochten we binnen de hekken de auto parkeren. Na aankomst tikte de parkeersuppoost netjes aan zijn pet. Frans had altijd een gulden voor hem in de hand (het kan ook een kwartje geweest zijn).

Voor mij was er eerst een jongenskaartje achter het doel (Eddy! Eddy!). En later, ergens anders op de tribune. Zoals tegen AC Milan in 1969, op vak S; voor mijn neus kopte Willem van Hanegem de 2-0 in. En ik denk dat ik dat beter kon zien dan mijn oom Frans op vak Z. Na afloop, tussen de mensenmenigte door, de parkeerplaats afrijden; dat vond ik heel spannend. Menig goed bedoelde vuist belandde op de motorkap of het dak, maar Frans reed onverstoorbaar door.

Decennialang zullen ze Feyenoord trouw blijven bezoeken, mijn vader en zijn oom Frans. Ze maken de Feyenoord-historie in De Kuip van dichtbij mee: het staartje van de magere jaren vijftig, de vette jaren zestig, en de mooiste dag in 1974, wanneer Feyenoord als eerste Nederlandse club de Uefa-cup wint.

Pas in 1984, het jaar waarin er voor het eerst in tijden weer echt iets te

vieren valt in De Kuip, betreed ik deze geschiedenis. In de vroege jaren negentig, veel eerder dan mijn moeder lief is, mag ik voor het eerst mee. Het Feyenoord waarmee ik in De Kuip kennismaak, is de ploeg van Willem van Hanegem. Er valt veel, heel veel te zingen en te juichen in vak Z, en later vak B, waar ik zit als klein meisje met grote ogen. Feyenoord wint drie KNVB-bekers (1992, 1994 en 1995), en in 1993 ook de landstitel. Ik beplak de muren van mijn slaapkamer met elftalfoto's waarop de robuuste koppen staan van jongens als Ed de Goeij, John de Wolf, Ruud Heus, Ulrich van Gobbel en József Kiprich, en ik ontwikkel een soort uit de hand gelopen tienerliefde voor Henrik Larsson, van wie ik koortsachtig elk plaatje uitknip dat ik in kranten en tijdschriften kan vinden. En zo gaat via mijn vader de clubkoorts van de familie Barzilay en Van Dijk over op nog weer een nieuwe generatie, een nieuwe familie. En steeds weer op zondag halen we oom Frans op.

'Na tientallen jaren meerijden bij hem in de auto werd ik de chauffeur,' vertelt mijn vader, 'zijn chauffeur, die hem voor iedere wedstrijd kwam ophalen. Eerst nog naar de achterkant van Centraal en dan met de trein naar het stadion. Dat kwam goed uit want onze plaatsen waren verhuisd naar vak B. 'Zoek een plaatsje in de zon,' dat was niet meer voor ons bedoeld.

Maar het werd op den duur steeds moeilijker voor Frans om op de tribune te komen. Steeds als het spannend werd en iedereen voor onze neus opsprong was hij het zicht kwijt. Overeind komen duurde even; ik heb hem heel wat momenten en doelpunten moeten navertellen.'

Heden en verleden, hand in hand

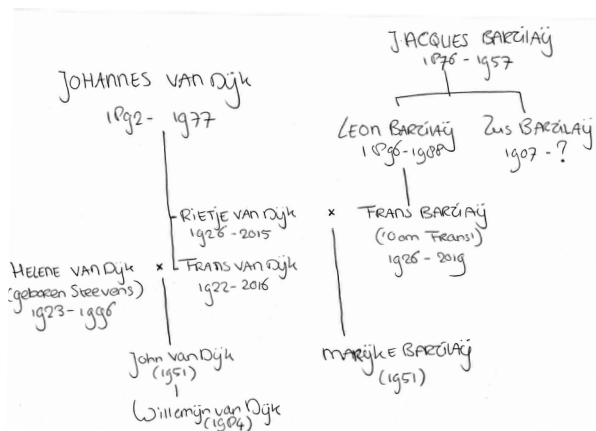
2012. Frans is 85 en De Kuip bestaat 75 jaar. Bij aanvang van de wedstrijd Feyenoord-NAC, op dat moment de nummer vijf tegen de nummer veertien van de Eredivisie, wordt het jubileum groots gevierd. De club eert het verleden, zoals ook al jaren in koeienletters op de tribunes staat geschreven. De estafetteloop van toen, van de Kromme Zandweg naar De Kuip, wordt nagebootst en jeugdspelers zijn in een kopie van het vroegere tenue (strak wit hemd, zwarte broek) gehesen.

De Kuip zindert als altijd, gejuich klinkt uit duizend kelen.

Op het heilige gras staat mijn vader langs de lijn. Hij laat zijn blik over de trillende tribunes glijden. Hij geniet, glundert. In zijn hand houdt hij een wandelstok vast. Die wilde de 85-jarige, keurig gekleed in pak en overjas, daar koste wat kost achterlaten. Die 25 meter naar de middenstip zal hij, onder het oog van tienduizenden supporters, zonder stok afleggen. Met het vaandel van de estafettelopers in de hand loopt Frans Barzilay, de man die in 1937 de eerste wedstrijd van Feyenoord in De Kuip nog bijwoonde, traag en stram naar de middenstip.

Zijn blik verraadt weinig. Hij glimlacht alleen even, maar nauwelijks merkbaar, als hij Guidetti de hand schudt. Hij zwijgt, en kijkt alleen

maar. Wat gaat er om in zijn hoofd? Denkt hij aan die eerste wedstrijd, lang geleden? Aan zijn vader Leo, aan zijn opa Jacques? Aan hoe het leven zo anders is gelopen dan hij toen, in '37, had gedacht? Misschien wel niets van dat alles. Misschien denkt hij vooral: genoeg met deze gekkigheid. Hup, voetballen, daar komen we voor.

De vlag gaat omlaag

Frans Barzilay had mijn opa kunnen zijn, maar bij ons thuis was hij altijd oom Frans. Onze eigen suikeroom van Feyenoord. Lange tijd wist ik bijna niets van hem, behalve dat we hem onze Feyenoord-oom noemden. Over dat heen vroeg ik weleens iets, en dan zeiden ze dat het iets met de oorlog te maken had en dat was het. Ik vroeg niet door. Wat had ik hem bij het schrijven van dit stuk graag alsnog wat vragen gesteld.

Maar een jaar geleden, in september 2019, is Frans overleden. 14 mei 2017, de dag waarop Dirk Kuijt de schaal mag vasthouden waar door het legioen achttien jaar op is gewacht, maakt hij gelukkig nog mee. Feyenoord wordt in het leven van Frans Barzilay nog één keer landskampioen in De Kuip.

De mooiste massa-familie van het land zal misschien in de toekomst op een andere plek gehuisvest moeten worden. Op een nog onbetoverd veld. In jaren die nog niet bestaan zal het hoop ik zijn eigen magie kennen, in een tijd die niet van ons is, maar van onze kinderen. Maar de verhalen blijven. In verhalen als die van Don Leo – 'Coen Moulijn stond erop, Ove Kindvall stond erop' – blijft de magie van het oude voortbestaan. Daarin, in die verhalen, ligt de grasmat van De Kuip voor eeuwig besloten; het veld waar mijn vader voor altijd langs de lijn staat, en waarop onze oude oom Frans nog één keer zonder wandelstok naar de middenstip loopt.

Ge hogere w

foto: Corné Sparridaens

en visk Kunde

Arjen Fortuin

Op de knokkels van zijn rechterhand heeft gediplomeerd tattoo kunstenaar Daniel Agger YNWA (You'll Never Walk Alone) staan, verspreid over zijn lichaam wapperen diverse Deense vlaggen, maar het absolute pronkstuk van dit lijf is de achterkant. In de overgang van zijn nek naar zijn rug is de Latijnse spreuk *Mors Certa, Hora Incerta* te lezen. 'De dood is zeker, het moment ongewis.' Daaronder zit de royaal besnorde Deense legende Holger Danske met zijn lange manen peinzend tussen de verzakte graven van Vikinghelden uit een groots verleden: Gorm de Oude, Harald Blauwtand, Sven Gaffelbaard en Knut de Grote. Misschien waren het de magische krachten die uitgaan van duizend jaar Noormannengeschiedenis, maar op 14 juni 2010 om iets over half drie in de middag zou de rug van Daniel Agger een nieuw tijdperk in de Nederlandse televisiegeschiedenis inluiden. De centrale verdediger van Liverpool speelde met Denemarken zijn eerste WK-wedstrijd tegen Nederland. De hele eerste helft hadden de Hollanders lusteloos en ongevaarlijk over het veld gehobbeld, misschien had Agger lopen bedenken hoe je een tandeloos leeuwje in de nek van Robin van Persie kon zetten.

Maar in de eerste minuut na rust zweefde een pass uit het Nederlandse achterveld richting Van Persie. Heel gevaarlijk zag het er niet uit, maar de 33-jarige keeper Thomas Sörensen holde toch zijn doel uit – en daarna snel weer terug. Van Persie week uit naar de linkerkant, hield de bal ternauwernood binnen, dreigde met rechts en gaf voor met links. Het Deense strafschoopgebied was nagenoeg leeg, maar linksback Christian Poulsen voelde Dirk Kuijt naderen en besloot de voorzet hard weg te koppen. Extra hard, maar niet zo zuiver. De bal ketste tegen de rug van Daniel Agger, op de plaats waar zich onder zijn nummer 4 de snor van Halger Danske bevond. Met enige tegenzin sukkelde de Jabulani het Deense doel binnen. Er was een ban gebroken. Ingeklemd tussen de rug van Daniel Agger en de teen van Iker Casillas voltrok zich een van de succesvolste WK's uit de Nederlandse voetbalgeschiedenis en zulke dingen laten ook de televisiekijker niet onberoerd. Op de golven van de Oranje zeges voltrok zich die maand in het Kurhaus in Scheveningen een tweede triomftocht; die van de dagelijkse talkshow *VI Oranje*.

Succes van het Nederlands elftal leidt tot een onverzadigbare honger naar voetbalpraat op televisie – of gepraat op televisie dat over voetbal zou kunnen gaan. Zo lag de kiem van de talkshow *Barend en Van Dorp* in het dagelijkse programma dat zij met Jan Mulder maakten tijdens het heerlijke (Dennis Bergkamp! Dennis Bergkamp! Dennis Bergkamp!) WK'98. Misschien wel omdat het Oranjespel in 2010 amper tot de verbeelding sprak, viel de vrolijke anarchie van *VI Oranje* in vruchtbare aarde. De opwinding moest toch ergens vandaan komen? Bij de voorspelbare analyses van de NOS was die hoe dan ook niet te vinden –

Johan Derksen, Wilfred Genee en René van der Gijp hadden de gunfactor. De NOS speelde op kunstgras, bij RTL vlogen de natte graspollen door de lucht.

De bal was bijna in Scheveningen. Zie de compilaties die fans bijna dagelijks op YouTube zetten. Wedstrijden kwamen er amper in voor; verreweg de meeste tijd wordt gevuld door monologen van Johan Derksen van wisselende lengte, zoals deze: ‘Als je toen op het platteland woonde en er kwam een Marokkaan of een neger door de straat, dan belde je de krant. Ik kom uit een volkswijk in Nijmegen en zo ging dat daar. Ik ben er nu nog weleens terug geweest onlangs en nu dachten ze dat ik David Livingstone was en was ik de enige blanke.’ Acteur Antonie Kamerling sloeg bijna met zijn hoofd tegen de tafel van het lachen. Iemand zei: ‘Dat gaat niet helemaal goed.’

***Pispaaltje Hans Kraay junior
ging er jarenlang tussen zitten,
werd ervan afgeduwd, klom terug,
werd er weer afgeduwd –
als een droevige variatie op
de mythe van Sisyphus.***

Nu was precies dat ongemak een reden waarom *VI Oranje* aansloeg. Juist de wetenschap dat er buiten het clubhuis volop mensen waren die het helemaal niet leuk vinden wanneer een roze shirt van presenter Wilfred Genee aanleiding is voor opmerkingen over ‘een homomani-festatie hier in de buurt’, gaf de lachsalvo’s extra kracht. Nog los van de mensen uit de voetbalwereld die onder uit de zak kregen. De onaangepastheid van de mannen aan tafel contrasteerde met een wereld waarin aanpassing hoogtij vierde. *VI Oranje* was een luidruchtig protest tegen het systeem, tegen élk systeem. Want de aanpassing was overal. Op het veld, waar het team van Bert van Marwijk discipline als voornaamste deugd kende. Maar ook in de mixed zone waar de voetballers hun door mediatrainingen gestuurde platitudes in de microfoons lieten lekken. En eigenlijk overal op televisie, waar praatprogramma’s een getrouwe opvoering leken van wat er door redacties in scripts was vastgelegd. Bij *VI* werd er nauwelijks iets voorbereid: de mannen werden om een tafel gezet, de lichten gingen aan en de kakofonie kon beginnen.

Vanuit het perspectief van Hilversumse formatdenkers was het antitelevisie, maar dat betekent niet dat het succes in 2010 uit de lucht kwam vallen. Van *Sport aan Tafel* tot *Doordekken*, *Voetbal Inside* en *Voetbal International* had zich al heel wat voltrokken rondom Johan Derksen, de snor om wie alles draaide. Derksen had al jaren een fanclub die de meest buitenissige uitspraken verzamelde van de man die niet zo zeer opviel door verstand van voetbal, maar door meningen over voetballers. Op de achtergrond waren terugkerende ruzies met John de Mol en andere zendermensen. De goedmoedige Ruud ter Weijden werd vervangen door de ambitieuze Wilfred Genee. Met hem, Derksen en René van der Gijp (de man met de hardste schater van de Benelux) werd de tafel een apenrotsje. Pispaltje Hans Kraay junior ging er jarenlang tussen zitten, werd ervan afgeduwd, klom terug, werd er weer afgeduwd – als een droevige variatie op de mythe van Sisyphus.

Tussen Genee en Derksen was het herhaaldelijk hommeles, soms gingen de plagerijen over in echte ruzie. Er mocht weinig systeem in het programma zitten, de makers hadden al snel begrepen hoe aantrekkelijk die botsende temperamenten waren. Laat de chaos maar komen!

Bekvechten op het scherm was een pre – VI was een team waarvan de spelers zonder te douchen weer naar huis gingen, maar dat stond het succes niet in de weg.

Dat blijkt ook uit *Topshow*, het boek dat eindredacteur Michel van Egmond in 2015 over het programma publiceerde. ‘Achter de schermen bij Voetbal International’ luidde de ondertitel. De voornaamste boodschap van *Topshow* was dat er zeer weinig verschil zit tussen wat er voor en achter die schermen gebeurt. Het boek is een parade van grote en kleine conflicten, vrijwel altijd met Derksen in het middelpunt.

De oud-hoofdredacteur van *Voetbal International* komt erin naar voren als een man die zich aanvankelijk met tegenzin aan televisiewerk wijdde (naar eigen zeggen slechts om publiciteit voor zijn blaadje te genereren), maar die ontdekte hoe zijn onaangepastheid en zijn marktwaarde gelijk op gingen – tot hij er uiteindelijk nog plezier in kreeg ook.

Tekenend voor de onderliggende ideologie is de beginscène van het boek, waarin Van Egmond vertelt hoe hij in 2008 bij *Voetbal International* werd aangenomen. Hij kwam toevallig op de redactie en liep daar Derksen tegen het lijf: ‘Hij rookte een sigaar – zoals altijd.

Het was nog een hele kunst hem te herkennen, zo in de mist.

De complete gang stond blauw. De redactie van VI was het laatste pand in Nederland waar het rookverbod zeven dagen per week met bijna religieus fanatisme werd overtreden. “Hé, ik heb eens zitten nadenken, hè? Maar euh... jij kunt hier wel komen werken.”

Drie zinnen verder in hetzelfde gesprek had Derksen hem voorgehouden dat Van Egmond hem uiteindelijk wel zou kunnen opvolgen, onder het motto ‘het is geen hogere wiskunde’.